

מדת בדת

לע"צ הגה"צ ר' אברהם מרדכי בן רבי אריה ליב אלטר מגור זיע"א הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל MABADAF12@GMAIL.COM

203 פרשת נשא תשע"ו

גליון

שיעון חזק חיוני בדרך קצרה

בבא קמא י-טז

הטריפה לא ישלם, ויש לדרוש שישלם עד הטריפה ואת הטריפה עצמה לא ישלם, וחזקיה לומד מהפסוק והמת יהיה לו לניזק וכן שנו בברייתא אצל חזקיה והמת יהיה לו לניזק ואין לומר שהכוונה למזיק שלא כך היה ומבאר אביי שאם הנבילה היא למזיק יש לכתוב שישלם שור תחת השור ומדוע כתוב עוד והמת יהיה לו אלא הכוונה לניזק, וצריך את כל הפסוקים שאם היינו לומדים רק מישלמנה היינו אומרים שזה לא מצוי שאדם יזיק אך טריפה שמצויה יותר המזיק יקח את הנבלה, ואם היה כתוב את הפסוק של טריפה היינו אומרים שרק בטריפה שהיא ממילא מקילים על המזיק ובמכה בידיים לא יקילו עליו, ואם היו כותבים את שניהם היינו אומרים שרק בהם מקילים שמכה בהמה לא מצוי וטריפה היא ממילא, אך והמת יהיה לו שזה שכיח וגם בידיים לא יקילו על המזיק, קמ"ל שמקילים ואם היה כתוב והמת יהיה לו היינו אומרים שיקילו רק בנזק של ממונו אך בנזק של גופו לא יקילו עליו, קמ"ל שמקילים גם בנזק של גופו.

רב כהנא הקשה לרב אסי שאין צריך פסוק שהניזק מקבל את הנבילה כי הרי נאמר ישיב לרבות סובין ויכול לשלם כמה טריפות וא"כ ודאי הנבלה שהוזקה היא חלק מהתשלום, אלא הפסוק בא לחדש שמה שנפחתה הבהמה משעת הנזק זה ברשות הניזק, ולכאורה נחלקו בזה תנאים ששינוי בברייתא על הפסוק אם טרוף יטרף יביאהו עד,

דף יא שמביא עדים שנטרפה באונס ופטור, ואבא שאול אומר שיביא את העודדה הנבלה לבי"ד, ולכאורה נחלקו שלת"ק פחת הנבלה של המזיק ולאבא שאול היא של הניזק, ויש לדחות שלכו"ע הפחת הוא של ניזק אלא נחלקו שלת"ק הטורח בנבלה הוא של הניזק ולאבא שאול זה על המזיק, וכמו ששינוי שאחרים אומרים שעל בעל הבור להעלות את השור מבורו שכתוב כסף ישיב לבעליו והמת, ושאל אביי את רבא איך מדובר שאם נאמר שבבור הבהמה שוה זוז ועל שפתו היא שוה ד' ודאי המזיק טורח בשל עצמו, ורבא אמר שבבור היא שוה ד' וגם על שפתו וזה יתכן כך כמו שאומרים האנשים שקורה בעיר שוה זוז וגם בשדה שויה זוז.

שמואל אומר שלא שמים לגנב והגזלן לשלם הפחת אלא ישלם מעולה ורק לניזקין שמים ואני אומר אף לשואל ורב מודה לי, והסתפקו אם כוונתו שלשואל שמים כמו ניזקין או שלא שמים כמו לגנב וגזלן, ויש להוכיח שאדם אחד שאל גרזן מחבירו והשואל שברו ורב אמר שישלם לו גרזן מעולה, א"כ משמע שלשואל לא שמים, ויש לדחות שרב כהנא ורב אסי אמרו לרב וכי כך הדין ורב שתק משמע שכן שמים לשואל, עולא אמר בשם ר"א ששמים לגנב וגזלן ורב פפי אומר שלא שמים לגנב וגזלן ולהלכה לא שמים לגנב וגזלן אך לשואל שמים כמו שאמרו רב כהנא ורב אסי.

עולא אמר בשם ר"א שאם אשה ילדה שליה מקצתה ביום ראשון ומקצתה ביום שני מונים ימי טומאה מהיום הראשון, ורבא הקשה שזה חומרא שבאה לקולא כי מתחילים לה ימי טהרה מהראשון אלא סובר רבא שהיא חוששת ליום הראשון אך היא מונה מהיום השני, ולכאורה אין לומר שהחידוש של ר"א שאין מקצת שליא בלי ולד שזה כבר שנינו ששליה שיצאה מקצתה אסורה באכילה וסימן ולד באשה סימן ולד בבהמה, ויש לומר שמהמשנה אין להוכיח ואכן יש מקצת שליה ללא ולד אלא גזרו מקצתה אגב כולה, ומחדש ר"א שגם בקצת שליה יש ולד.

עוד אמר עולא בשם ר"א שאין צריך לפדות בכור אדם שנהרג תוך ל' יום, וכן שנה רמי בר חמא שאין ללמוד בפסוק פדה תפדה שיפדה גם אם נהרג כי כתוב אך לחלק שרק אם הוא חי.

דף י שור חמור מאש שמשלם כופר וחייב בל' של עבד ואסור בהנאה אם נגמר דינו, ואם מסרו לחרש שוטה וקטן חייב ובכל זה פטור באש, ואש חמורה משור שהיא מועדת מתחילתה, בור חמור באש שתחילת עשייתו לנזק ואם מסרו לחרש שוטה וקטן חייב ובאש פטור, אש חמורה מבור שדרכה ללכת ולהזיק והיא מועדת לאכול בין דבר שראוי לה ובין שאינו ראוי לה, ובבור פטור, ולכאורה הברייתא יכלה למנות חומרא בשור מבור שבור חייב על כלים ובבור פטור ויש לומר שזה כר' יהודה שמחייב בנזקי כלים בבור, אך לפ"ז מה שכתוב בסיפא שחייב באש בין בדבר הראוי ובין שאינו ראוי לה, ובפשטות ראוי הכוונה עצים ולא ראוי הכוונה כלים וכתוב שבבור פטור ור' יהודה הרי מחייב בבור, אלא הברייתא כרבנן ומה שלא כתבו חומרא בשור שחייב כלים שהתנא משייר ואמנם צריך שיור נוסף, יש לומר ששייר טמון שפטור באש, ועוד יש לומר שהברייתא כר' יהודה ומה שכתוב שחייב באש בדבר שאינו ראוי הכוונה כשהאש ליחכה את נירו וסכסכה את אבניו, ורב אשי מקשה שניתן לכתוב חומרא בשור על בור שבשור חייב פסולי מוקדשין ולפי התירוץ שהברייתא כרבנן מובן ששיירו גם את זה אך לפי התירוץ שהברייתא כר' יהודה א"כ מה עוד שיירה הברייתא, ויש לומר ששייר חומרא של שור שחייב כשדש בנירו, ויש לדחות שזה לא נקרא שיור שהרי זה כלול במה שכתוב שדרכו ללכת ולהזיק.

מה שכתוב שכשהכשיר במקצת הנזק חייב בכלול הוא במקרה שאחד חפר בור ט' ובא אחר והשלמו לי' והאחרון חייב ולא כרבי שסובר שלמיתה חייב רק האחרון אך שניהם חייבים בנזקין, ורב פפא אומר שהמשנה היא גם לרבי ובאופן שהמית, וללישנא בתרא זה היה בלשון קושיא שנאמר שהמשנה לא כרבי ואמר רב פפא שהמשנה היא גם לרבי ומדובר שהבור המית.

ר' זירא מקשה שיש מקרה נוסף שאם אחד מסר שורו לה' בני אדם ואחד מהם פשע בשמירה והזיק הוא חייב ויש לומר שאם מדובר שהשור אינו נשמר בלעדיו א"כ ודאי חייב שהוא הזיק בפשיעתו ואם היה נשמר גם בלעדיו א"כ מה הוא עשה.

רב ששת מקשה שיש מקרה נוסף שאחד הרבה חבילה באש והיא הלכה ושרפה, עמוד ב ויש לומר שאם לא היתה הולכת בלעדיו ודאי הוא עשה הכל ואם היא הולכת בלעדיו א"כ מה הוא עשה.

רב פפא מקשה שיש מקרה נוסף בברייתא שישבו ה' אנשים על ספסל ולא שברוהו ובא אחד וישב עליו ושברו האחרון חייב ורב פפא אומר שמדובר בבעל בשר כפפא בר אבא, ויש לומר שאם לא היה נשבר בלעדיו א"כ ודאי הוא חייב ואם היה נשבר בלעדיו א"כ מה הוא עשה, ואת הברייתא יש לפרש שבלעדיו היה נשבר הספסל בשתי שעות ועכשיו נשבר בשעה אחת שאומרים לו החמשה לולא אתה היינו יושבים עוד קצת וקמים, ולכאורה הוא יטען להם שבכ"ז הספסל לא היה נשבר בלעדיכם, ויש לומר שמדובר שהוא רק סמך עליהם והחידוש הוא שלכאורה נאמר שכוחו אינו כגופו, קמ"ל שכוחו כגופו והוא חייב.

לכאורה יש לדמות את הברייתא שהכוהו י' בני אדם ב"י מקלות בין בבת אחת ובין בזה אחר זה ומת כולם פטורים ולר' יהודה בן בתירא כשהכו בזה אחר זה האחרון חייב שהוא קירב את מיתתו, ויש לומר שהמשנה לא דברה בהריגה, ועוד י"ל שהמשנה לא דברה בדבר שיש בו מחלוקת, אך לכאורה לעיל ללישנא קמא המשנה לא כרבי, ויש לומר שמעמידים את המשנה שלא כרבי שהוא יחיד אך לא מעמידים כר' יהודה בן בתירא לעומת חכמים. המשנה לא אומרת חבתי בנזקו אלא בתשלומי נזקו וזה מרמז למה שכתוב בברייתא שתשלומי נזק מלמד שהבעלים לוקחים את הנבילה.

ר' אמי לומד את זה מהפסוק מכה בהמה ישלמנה, ויש לקרוא ישלמנה, ורב כהנא לומד מהפסוק אם טרוף יטרף יביאהו עד

עוד אמר עולא בשם ר"א שבהמה גסה נקנית במשיכה ואמנם שנינו בקידושין שנקנית במסירה ר"א סובר כמו חכמים בברייתא שגם גסה וגם דקה נקנים במשיכה, ולר"ש כולם נקנים בהגבהה.

עוד אמר עולא בשם ר"א שאחים שחלקו שמים מה שעליהם אך לא מה שעל בנייהם ובנותיהם, ורב פפא אומר שיש מקרה שלא שמים מה שעליהם והיינו גדול האחים שנח להם שילבש בגדים חשובים שישמעו דבריו.

עוד אמר עולא בשם ר"א ששומר שמסר לשומר פטור ולא רק שומר חנם שמסר לשומר שכר שהגביר את השמירה אלא אף שומר שכר שמסר לשומר חנם פטור כי מסר לבן דעת, ורבא סובר ששומר שמסר לשומר חייב לא רק שומר שכר שמסר לשומר חנם שהפחית בשמירתו אלא אף שומר חנם שמסר לשומר שכר שהוסיף בשמירה חייב שאומר המפקיד אתה נאמן לי בשבועה והוא לא נאמן לי.

עוד אמר עולא בשם ר"א שגובים חוב מהעבדים ושאל ר"נ את עולא אם ר"א אמר שגובים גם מיתומים אמר עולא שרק מהלווה, שאל ר"נ שממנו יכול לגבות אף את גלימתו שעל כתפיו, ויש לומר שמדובר שעשה את העבד אפותיקי וכדברי רבא שאומר שאם עשה עבדו אפותיקי גובה המלוה מהלווקח אך אם עשה שורו אפותיקי אין גובה מהלווקח וההבדל הוא שלעבד יש קול כשיעבדוהו באפותיקי אך לשור שנעשה אפותיקי אין קול.

דף יב אחר שיצא ר"נ אמר עולא שאכן ר"א עצמו אמר שגובה מהיתומים אמר ר"נ שעולא התחמק ממנו, וכשהיה מקרה דומה בנהרדעא וגבו הדיינים מעבדים וכן היה מקרה בפומדייתא ורב חנא בר ביזנא גבה מעבדים ור"נ אמר להם שיחזירו את הדין אמר לו רבא שעולא ור"א ודייני נהרדעא ורב חנא בר ביזנא סוברים שגובים אך כמו מי אתה סובר, אמר ר"נ שהוא למד ברייתא ששנה אבימי שפרוזבול חל על הקרקע ולא על עבדים מטלטלין נקנים עם קרקע ולא עם עבדים, ולכאורה נחלקו תנאים בזה ששנינו שאם מכר לו עבדים וקרקעות אם החזיק בעבדים לא קנה קרקעות ואם החזיק בקרקעות לא קנה עבדים, ואם החזיק בקרקע קנה מיטלטלין אך אם החזיק במטלטלין לא קנה קרקעות, ואם החזיק בעבדים לא קנה מיטלטלין וכן החזיק במטלטלין לא קנה עבדים, וישנה ברייתא שאם החזיק בעבדים קנה מיטלטלין, ולכאורה נחלקו אם עבדים כקרקעות או כמטלטלין, ורב אחא בר רב איקא דוחה שלכו"ע עבדים כקרקעות והברייתא שאומרת שהחזיק בעבדים לא קנה מיטלטלין סוברת שקנין אגב הוא רק בקרקע כמו ערים מצורות שאינה ניידת, ששנינו שנכסים ללא אחריות נקנים אגב נכסים עם אחריות וחזיקה למד את זה מהפסוק ויתן להם אביהם מתנות רבות לכסף ולזהב ולמגדנות עם ערי מצורות ביהודה, ללישנא בתרא רב איקא בר רב אידי אמר שלכו"ע עבדים כמטלטלין והברייתא שאומרת שקנה מדברת בעודן עליו, אך לכאורה זה חצר מהלכת שאינה קונה ואין לומר שיקנה בעבד עומד שהרי רבא אומר שכל מי שאילו הלך אינו קונה לא קונה גם בעמד או ישב, ולהלכה בכפות קונה, ואמנם יש ברייתא שאם החזיק בקרקע קנה עבדים מדובר בעומדים בתוכה, ולפ"ז הברייתא שאומרת שלא קנה מדברת כשאינם עומדים בתוכה, אך לכאורה ללישנא קמא של רב אחא שעבדים כקרקעות תקנה הקרקע גם באין עומדים בתוכה שהרי שמואל אומר שאם מכר י' שדות ב"י מדינות חזקה באחת מהן מועילה לקנות את כולן, אך גם ללישנא שעבדים כמטלטלין קשה שיקנו גם כשאינם עומדים בתוכה **עמוד ב** שהרי באגב לא צריך צבורין אלא יש לומר שמטלטלין שניידים לא נקנים בלי צבורים וא"כ גם אם עבדים כקרקעות יש חסרון לקנות עבדים ניידים ושמואל דיבר על קרקע ממש שסדן כל הארץ הוא אחד.

נכסים בלי מעילה חייבים בנזקן ומשמע גם כשהם קדושים ור' יוחנן אומר שזה מדובר בקדושים קלים וכדעת ר' יוסי הגלילי שלומד מהפסוק ומעלה מעל בה' לרבות קדושים קלים שהן ממונו, אך לכאורה המשנה שהמקדש בחלקו בין קדושים קלים בין קדושים קלים לא מקודשת זה לא כריה"ג, ויש לומר שריה"ג דיבר מחיים והמשנה דברה לאחר שחיטה שהכהנים זכו בחלקם משולחן גבוה, אך לכאורה גם מחיים זה לא ממונו שהרי שנינו שמוכרים בכור תם כשהוא חי ולא שחוט ובעל מום מוכרים גם

שחוט ומקדשים בו אשה, ואמר ר"נ בשם רבה בר אבא שמדובר בככור בזמן הזה שאינו ראוי להקרבה ולכן זכו בו הכהנים אבל בזמן המקדש שהוא ראוי להקרבה לא, ושאל רבא שריה"ג למד בפסוק שקדשים קלים הם ממונו וריבנא העמיד שמדובר בככור בחו"ל וכו"ש שאם הביאו תמימים מחו"ל מקריבים אותם ומשמע דוקא דיעבד ולא לכתחילה ואם נאמר שריה"ג דיבר רק מחיים מדוע לא תירץ ר"נ שהוא דיבר לדעת רבנן,

דף יג ויש לדחות שבמתנות כהונה לעולם זה לא שלהם והם זוכים משולחן גבוה.

בן עזאי למד מהפסוק ומעלה מעל לרבות שלמים ואבא יוסי בן דוסתאי אומר שבן עזאי דיבר בככור בלבד ויש לברר בדברי בן עזאי שלא מסתבר שהוא בא למעט בכור שניתן ללמוד ק"ו שאם שלמים שטעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק נחשבים ממונו ק"ו בכור, ור' יוחנן אומר שזה בא למעט מעשר, כמו ששנינו שבככור נאמר לא תפדה ובכ"ז הוא נמכר כשהוא תם רק חי וכשהוא בעל מום הוא נמכר גם שחוט, ובמעשר נאמר לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט בין תם ובין בעל מום, וריבנא שנה את דברי ר' יוחנן על דברי אבא יוסי בן דוסתאי שבן עזאי אמר רק על בכור, ולכאורה אם הוא בא למעט שלמים הרי ניתן ללמוד ק"ו שאם בכור שקדוש מרחם נקרא ממונו ק"ו שלמים שהוא הקדוש שיחשבו ממון בעלים, ואמר ר' יוחנן שהוא ממעט רק מעשר וכמו ששנינו שבכור שכתוב בו לא תפדה הוא נמכר תם חי ולא שחוט ובעל מום גם שחוט ובמעשר נאמר לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט בין תם ובין בעל מום, אך קשה שאבא יוסי אמר להדיא בככור בלבד.

רבא מבאר במשנה נכסים שאין בהם מעילה שהכוונה שאין בהם דין מעילה והיינו של הדיוט אך קשה שהמשנה תכתוב להדיא של הדיוט.

ר' אבא אומר ששלמים שהזיקו גובה מבשרם ולא מאימוריהן, ולכאורה זה פשוט שלא גובה מאימורים שהרי מקטירים אותם, ויש לומר שהחידוש הוא שגובה מהבשר גם כנגד הנזק של האימורים, ולכאורה זה פשוט לדעת חכמים שסוברים שבשני מזיקים שאי אפשר לשלם מאחד לא גובים מהשני, ולר' נתן אכן יגבו שהרי הוא סובר שכשאי אפשר לגבות מאחד גובים מהשני, וניתן לפרש בדברי ר' אבא לדעת חכמים שהם דיברו רק בשני גופים אך לא בגוף אחד ויכול לומר הניזק אגבה ממה שארצה, ועוד יש לומר שר' אבא דיבר לר' נתן שאמר שניתן לגבות ממזיק אחר שבעל השור אומר לבעל הכור שהוא מצא את שורו בכור ומה שלא אוכל לגבות מבעל השור הדוחף אגבה ממך **עמוד ב** אך בשלמים לא שייך לומר שרק הבשר הזיק ולא האימורים.

רבא אומר שתודה שהזיקה גובה מבשרה ולא מלחמה ולכאורה מה שייך לגבות מהלחם שלא הזיק, אלא החידוש הוא מסוף דברי רבא שהניזק אוכל את הבשר ואילו המתכפר מביא את הלחם, ולכאורה זה גם פשוט ויש לומר שלא אומרים שיאמר המזיק וכי אתה תאכל בשר ואני אביא את הלחם, קמ"ל שהלחם הוא חיוב על הבעלים.

לכאורה דברי המשנה שצריך נכסים של בני ברית בא למעט של עכו"ם, ולכאורה כבר שנינו לקמן שור של ישראל שנגח של עכו"ם פטור, ויש לומר שהמשנה הזכירה בתחילה ואח"כ פירשה במקום אחר.

רב יהודה אומר שנכסים המיוחדים בא למעט כשאחד אומר שורך הזיק ואחד אומר שורך הזיק, ולכאורה כבר שנינו לקמן היו שנים רודפים אחר אחד וזה אומר שורך הזיק וזה אומר שורך הזיק שניהם פטורים, ויש לומר שהתנא שונה ואח"כ מפרש.

בברייתא שנו שזה בא למעט נכסי הפקר ולכאורה פשוט שאם שור שלנו נגח שור של הפקר מי תובע אותו, ואם שור הפקר נגח שור שלנו א"כ יזכה בו הניזק, ויש לומר שמדובר שקדם זוכה בו אחר.

רבינא מפרש שזה בא למעט נגח ואח"כ הקדיש או הפקיר וכן שנינו יתר על כן אמר ר' יהודה שאם נגח ואח"כ הקדיש או הפקיר פטור שכתוב והועד בבעליו והמית איש עד שיהיה מיתה והעמדה בדין שוים יחד, ומשמע שלא צריך גם גמר דין ולכאורה

עיקר הפסוק השור יסקל נאמר בגמר דין, ויש לגרוס עד שהיה מיתה והעמדה בדין וגמר דין שוים באחד.

הזיק ברשות המיוחדת למזיק פטור שהוא אומר לו מה עושה שורך ברשותי.

רב חסדא אומר בשם אבימי שחייב על שן ורגל בחצר השותפין, וביאור המשנה הוא כך: חוץ מרשות המיוחדת למזיק שפטור אך ברשות בניזק והמזיק כשהזיק חייב המזיק לשלם, ור"א סובר שבחצר השותפין פטור על שן ורגל, וביאור המשנה הוא חוץ מרשות המיוחדת למזיק ורשות הניזק והמזיק שפטור וכשהזיק חב המזיק מרבה קרן, וזה מובן לשמואל שלא כתוב במשנה הראשונה קרן אך לרב ששור הוא קרן יש לומר שחב המזיק הוא כמו ששנו בברייתא לרבות שומר חנם ושואל נושא שכר ושוכר שהזיקה בהמה ברשותם שתם משלם חצי נזק ובמועד משלם נזק שלם ואם נפרצה בלילה או שפרצה לסטים ויצאה והזיקה פטור. **יש להקשות** באיזה מקרה מדובר שאם הזיק שור של המשאיל את שורו של השואל יאמר לו המזיק אילו הזיק בחוץ אתה חייב עכשיו שהזיק את שורך ודאי אני פטור ואם מדובר ששורו של השואל הזיק את שורו של המשאיל יאמר לו המשאיל אילו הזיק שורי מהחוץ היית משלם את הכל עכשיו ששורך הזיק את שורי מדוע תשלם רק חצי נזק ויש לומר שמדובר שהזיק שורו של המשאיל את שורו של השואל ומדובר באופן שקיבל השואל שמירת גופו,

דף יד ולא קיבל את שמירת נזקיו, אך לפ"ז קשה מהסיפא שאם נפרצה בלילה או שפרצה לסטים פטור משמע שביום חייב ולכאורה הוא לא קיבל עליו שמירת נזקיו, ויש לפרש שאם קיבל עליו שמירת נזקיו חייב אך בנפרצה בלילה או פרצה לסטים הוא פטור, אך יש להקשות לר"א מברייתא ששנה רב יוסף שחייב על שן ורגל בחצר השותפין והפונדק, אך יש ברייתות אחרות שחולקות על כך שר"ש בן אלעזר אמר ד' כללות בנזקין: א' מקום שהוא רשות לניזק ולא למזיק חייב בכל, ב' מקום שהוא רשות למזיק ולא לניזק פטור מכל, ג' מקום שהוא רשות לזה ולזה כגון חצר השותפין והבקעה פטור בה על שן ורגל אך על נגיחה נשיכה רביצה ובעיטה תם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם, ד' מקום שאין רשות לא לזה ולא לזה כגון חצר שאינו של שניהם חייב בו על שן ורגל ועל נגיחה נשיכה רביצה בעיטה תם חייב חצי נזק ומועד משלם נזק שלם, וכתוב להדיא שחצר השותפין ובקעה פטור על שן ורגל, אלא יש לומר ששם מדובר בחצר שמייוחדת לשניהם בין לפירות ובין לשוורים ורב יוסף דיבר כשהיא מיוחדת לשניהם לפירות אך לא לשוורים ולכן לגבי שן זה נחשב חצר הניזק, וכך מדויק שכתוב כאן יחד עם פונדק ובברייתא השנייה כתוב יחד עם בקעה, ור' זירא מקשה שאם היא מיוחדת לשניהם לפירות א"כ זה לא נקרא שדה אחר, ואביי אומר שכיוון שאינה מיוחדת לשניהם לשוורים א"כ זה נקרא שדה אחר, ורב אחא מדפתי אמר לרבינא שנאמר שאם הברייתות לא חולקות א"כ גם האמוראים לא נחלקו, אמר רבינא שכן ואם נאמר שנחלקו זה בקושי ר' זירא ובתירוצו של אביי.

בכללים של ר"ש בן אלעזר לא כתוב חייב על הכל אלא חייב בכל והיינו בכל הנזק וכדעת ר' טרפון שקרן משונה בחצר הניזק משלם נזק שלם, אך בסיפא כתוב שכשאינו רשות לא לזה ולא לזה כגון חצר שאינה של שניהם חייב בה על שן ורגל, ואין לפרש לא לזה ולא לזה כלל שא"כ פטור בשן ורגל שצריך שדה אחר אלא הכוונה לא לזה ולא לזה אלא לאחד, וכתוב שתם חייב חצי נזק ומועד נזק שלם וזה כרבנן שקרן בחצר הניזק משלם חצי נזק, וא"כ הרישא כר' טרפון והסיפא כרבנן, ויש לומר שאכן כך כמו שאמר שמואל לרב יהודה חביבי עזוב המשנה ובא אחרי הרישא ר' טרפון והסיפא רבנן, ורבינא אומר בשם רבא שכל הברייתא כר' טרפון ויש לפרש לא לזה ולא לזה לפירות אלא לאחד ולשניהם לשוורים, שלגבי שן זה חצר הניזק ולגבי קרן זה נחשב לרה"ר, אך לפ"ז אין ד' כללים אלא ג' **עמוד ב** ור"נ בר יצחק מפרש ג' כללות בד' מקומות.

משנה שום כסף ושוה כסף בפני ב"ד וע"פ עדים בני חורין ובני ברית ונשים בכלל הנזק והניזק והמזיק בתשלומין. **גמרא** רב יהודה מפרש שום כסף ששומת הנזק תהיה בכסף והמשנה

מרמזת לדברי הברייתא שפרה שהזיקה טלית וטלית שהזיקה פרה לא אומרים שתצא הפרה בטלית והטלית בפרה אלא שמים בדמים.

מה שכתוב שוה כסף הוא כדברי הברייתא שב"ד נזקקים רק לנכסים שיש להם אחריות אך אם קדם הניזק ותפס מיטלטלין ב"ד גובים לו מהם, ורבה בר עולא מבאר בברייתא שקרקע זה דבר ששוה את כל הכסף והיינו שאין לו אונאה, ויש לדחות שגם לעבדים ושטרות אין אונאה, ומבאר רבה בר עולא שזה דבר הנקנה בכסף, ויש לדחות שגם עבדים ושטרות נקנים בכסף ורב אשי מבאר שקרקע היא שוה כסף והיא לא כסף ומטלטלין ועבדים ושטרות הם ככסף.

רב יהודה בר חנינא שאל את רב הונא בר רב יהושע שבברייתא נאמר שב"ד נזקקים רק לנכסים שיש להם אחריות ומצד שני לומדים משיב לרבות שוה כסף ואפילו סובין, ויש לומר שמדובר ביתומים, אך לפ"ז קשה מה שכתוב בסיפא שבתפס מיטלטלין ב"ד גובים לו מהם ואם מדובר ביתומים איך גובים מהם, ויש לומר כדברי רב בשם ר"נ שמדובר שתפס מחיים.

מה שכתוב במשנה בפני ב"ד הוא למעט מוכר נכסיו ואח"כ בא לב"ד אך לפ"ז יוצא שכל לווה שמכר נכסיו ובא לב"ד לא יגבו מהם ופשוט שגובים, אלא בא למעט ב"ד הדיוטות.

ע"פ עדים בא למעט כשהודה בקנס ואח"כ באו עדים שפטור אך זה רק למ"ד שמודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור, ולמ"ד שחייב יש לומר שהחידוש הוא בסיפא,

דף טו שבא לומר שרק ע"פ עדים בני חורין למעט עבדים, ובני ברית למעט עכו"ם, וכתבו שניהם שאם היו ממעטים שעבד פסול כי אין לו יחס אך עכו"ם שיש לו יחס כשר להעיד ואם היו ממעטים נכרי שהוא לא שייך במצות, אך עבד ששייך במצוות כשר להעיד, קמ"ל שלא.

רב יהודה אומר בשם רב או ששנה התנא אצל ר' ישמעאל שלומדים לרבות נשים מהפסוק איש או אשה כי יעשו מכל חטאת השהו הפסוק אשה לאיש לכל עונשין, ואצל ר"א למדו מהפסוק ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם שהשהו הפסוק אנשים ונשים לכל דינים שבתורה, ואצל חזקיה וכן ר' יוסי הגלילי למדו מהפסוק והמית איש או אשה השהו הפסוק אשה לאיש לכל מיתות שבתורה, ואם היה כתוב רק את הפסוק של חטאת היינו אומרים שרק שם השוו נשים כי התורה חסה עליהן שיהיה להן כפרה אך בדינים זה רק איש שהוא בר משא ומתן ואשה לא, קמ"ל הפסוק אשר תשים לפניהם, ואם היו לומדים מהפסוק של דינים היינו אומרים שרק בזה השוו נשים לאנשים כדי שיהיה לאשה פרנסה אך לענין כפרה היינו אומרים שרק איש שהוא בן מצוות יצטרך כפרה, ואם היו לומדים מב' הפסוקים היינו אומרים שבהם השוו נשים כי אשה צריכה כפרה ופרנסה, אך לענין מיתה היינו אומרים שרק באיש הוא בן מצוות חייב בעל השור כופר אך באשה שלא חייבת במצוות יהיה פטור מכופר, קמ"ל שחייב ואם היו לומדים בכופר היינו אומרים שרק כשיש איבוד נשמה השוו נשים אך במקום אחר לא, קמ"ל שהשוו נשים בכל.

רב פפא סובר שחצי נזק של קרן הוא ממון, ורב הונא בר רב יהושע אומר שזה קנס רב פפא סובר שסתם שוורים לא שמורים מלהזיק ובעל השור היה צריך חייב בכל אלא שחסה התורה עליו שעדיין לא הועד שורו לכן ישלם רק חצי נזק, ורב הונא סובר שסתם שוורים שמורים מלהזיק והיה צריך להפטר אלא קנסה אותו התורה כדי שישמור על שורו, לכאורה למ"ד

שחצי נזק הוא ממון מובנים דברי המשנה שהניזק שותף בתשלומין, אך אם זה קנס מה שייך לומר שהניזק הוא שותף בתשלום כי הרי הוא לוקח דבר שלא מגיע לו, ויש לומר שזה הולך על פחת נבילה, אך לכאורה כבר שנתה המשנה לעיל תשלומי נזק ולמדו מזה שהבעלים מטפלים בנבילה, ויש לומר שכתוב ב' פעמים אחד בתם ואחד במועד, ואם היו כותבים בתם היינו אומרים שלכן הקילו על המזיק שעדיין לא הועד שורו אך במועד ישלם המזיק הכל ואם היו כותבים במועד היינו אומרים שבמועד הקילו כי הוא משלם הכל אך בתם שמשלם חצי ישלם חוץ מהנבילה, ולכאורה יש להוכיח מהמשנה שאומרת שההבדל

בין תם למועד הוא שתם משלם חצי נזק מגופו ומועד משלם הכל מהעלייה, ואם נאמר שחצי נזק הוא קנס א"כ יש חילוק נוסף שמועד משלם ע"פ עצמו ותם לא, ויש לומר שהתנא שייר ואמנם צריך שיור נוסף יש לומר ששייר גם חצי כופר שתם פטור אך לכאורה זה לא חייב להיות שיור לדעת ר' יוסי הגלילי שתם משלם חצי כופר, **עמוד ב** אך יש להוכיח מברייתא שאם אמר המית שורי את פלוני או שורו משלם ע"פ עצמו ומשמע גם בתם, ויש לומר שמדובר במועד אך בתם אכן לא ישלם ע"פ עצמו אך קשה מהסיפא שאם אמר המית שורי את עבדו של פלוני לא משלם ע"פ עצמו ואם נאמר שזה הדין בכל תם א"כ יש לחלק כך בכל תם ויש לומר שהברייתא דברה רק על מועד, ויש להוכיח מברייתא שאומרת כלל שכל המשלם יותר ממה שהזיק לא משלם ע"פ עצמו משמע שאם משלם פחות כן משלם ע"פ עצמו, ויש לומר שהדין הוא שהמשלם כמו שהזיק משלם ע"פ עצמו, אך לפ"ז קשה מה שכתוב זה הכלל שהמשלם יותר לא משלם ע"פ עצמו שיכתבו להדיא שכל המשלם לא כמו שהזיק לא משלם ע"פ עצמו, וזה תיובתא אך ההלכה כרב הונא שזה קנס שזה לא תיובתא גמורה כיון שאין בזה כלל שהרי יש חצי נזק צרוורת שיש הלכה למשה מסיני שזה ממון.

לפי המסקנא שחצי נזק הוא קנס א"כ כלב שאכל כבשים וחתול שאכל תרנגול זה משונה ולא מגבים בבבל ודוקא גדולים אך קטנים זה דרכו אך בתפס לא מוציאים ואם אמר הניזק קבעו לי זמן ללכת לא"י קובעים לו ואם לא הולך מנדים אותו, ובינתיים מנדים אותו עד שישלך את המזיק כדברי ר' נתן שאומר שאסור לגדל כלב רע בתוך ביתו וכן לא יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו, שכתוב לא תשים דמים בביתך.

משנה יש ה' תמים וה' מועדים הבהמה לא מועדת ליגח לגוף לישוך לרבוץ ולבעוט, השן מועדת לאכול את הראוי לה, הרגל מועדת לשבור בדרך הילוכה, ושור המזיק ברשות הניזק ואדם, וכן זאב ארי דוב נמר ברדלס ונחש הם מועדים, ולר"א כשהם בני תרבות אינם מועדים, אך נחש הוא מועד לעולם. **גמרא** מדברי המשנה ששן מועדת משמע שמדובר בחצר הניזק וכתוב שבהמה לא מועדת לשלם הכל משמע שמשלם חצי נזק וזה כרבנן שקרן בחצר הניזק משלם חצי נזק אך ההמשך שור המזיק ברשות הניזק זה כר' טרפון שתם בחצר הניזק משלם נזק שלם ויוצא שהרישא רבנן והסיפא ר' טרפון וכמו שאמר שמואל לרב יהודה חביבי עזוב משנתניו ובא אחרי שהרישא רבנן והסיפא ר' טרפון, אך ר"א אומר בשם רב,

דף טז שמשנתניו כר' טרפון וברישא מדובר בחצר מיוחדת לפירות לאחד מהם ולשניהם לשוורים שלגבי שן זה נקרא חצר הניזק ולגבי קרן זה כרה"ר, ורב כהנא אמר שכשאמר שמועה זו לפני רב זביר מנהרדעא הוא אמר לו שלא יתכן להעמיד את המשנה כר' טרפון שהרי נאמר ששן מועדת לאכול את הראוי לה משמע שמה שלא ראוי לא ולר' טרפון משלם נזק שלם גם באין ראוי לה, אלא יש לפרש שכל המשנה כרבנן והביאור הוא שיש ה' תמים ואם הועדו כולם הם מועדים ושן ורגל מועדים מתחילתם והעדאתם היא בחצר הניזק, ורבינא דוחה שכתוב בפרק הבא שור המזיר ברשות הניזק כיצד, וזה מובן רק אם זה הוזכר כבר בפרק ראשון אך אם לא דיברו על זה קודם מה שייך לומר כיצד, אלא מפרש רבינא את המשנה שיש ה' תמים שאם הועדו חמשתם הם מועדים ושן ורגל מועדים מתחילתם וזה שור המועד, ושור המזיק ברשות הניזק זה מחלוקת ר' טרפון ורבנן, ויש מועדים נוספים כמו שור והיינו זאב ארי דוב ברדלס ונמר ונחש, וכן שנו בברייתא שיש ה' תמים ואם הועדו חמשתם מועדים, ובשור המזיק ברשות הניזק זה מחלוקת ר' טרפון ורבנן, ויש עוד מועדים זאב ארי דוב נמר ברדלס ונחש, ויש שלמדו בדרך קושיא, שהמשנה מונה ה' תמים וה' מועדים והרי יש עוד זאב ארי דוב נמר ברדלס ונחש, ומבאר רבינא שחסר במשנה ויש להוסיף שה' תמים וה' מועדים ושן ורגל מועדים מתחילתם וזה שור המועד, אך שור המזיק ברשות הניזק זה מחלוקת ר' טרפון ורבנן, ויש עוד מועדים כמוהם זאב ארי דוב נמר ברדלס ונחש.

ר"א אומר שרק על פכים גדולים אין דרך הבהמה לרבוץ אך על פכים קטנים זה דרכה, ולכאורה יש להוכיח מברייתא שבהמה

מועדת להלך כדרכה ולשבור ולמעך את האדם ואת הבהמה ואת הכלים, אך יש לדחות ששם מדובר שהזיקה אותם מהצד, וללישנא בתרא ר"א אמר שלא רק רבצה על פכים גדולים זה שינוי אלא גם פכים קטנים זה שינוי, ולכאורה קשה מהברייתא שהבהמה מועדת למעך אדם בהמה וכלים ור"א דוחה ששם מדובר במיעוץ מהצד, ויש ששנו בדרך שאלה שכתוב במשנה שבהמה לא מועדת לרבוץ, וקשה מהברייתא שבהמה מועדת למעך אדם בהמה וכלים, ור"א מפרש שבפכים גדולים זה שינוי אך בקטנים זה דרכה.

רב יהודה מפרש שברדלס הוא נפרזא ורב יוסף פירש שנפרזא הוא אפא, ויש להקשות מברייתא שר"מ הוסיף על המשנה צבוע ור"א אמר אף הנחש ורב יוסף ביאר שצבוע הוא אפא, ולכאורה כבר שנינו ברדלס שהוא אפא ויש לומר שהמשנה דברה בצבוע זכר ור"מ הוסיף צבוע נקבה, ושנינו בברייתא שצבוע זכר משתנה לאחר ז' שנים לעטלף ועטלף נעשה ערפד אחר ז' שנים, וערפד נעשה קימוש אחר ז' שנים, וקימוש אחר ז' שנים נעשה חוח, חוח אחר ז' שנים נעשה שד, ושדרו של אדם אחר ז' שנים נעשה נחש ורק כשלא כרע במודים.

עמוד ב ר"א הוסיף בברייתא נחש, ולכאורה במשנה אמר ר"א שבבני תרבות אינם מועדים ונחש מועד לעולם, ויש לשנות בברייתא ר"א אומר נחש והשאר לא.

שמואל סובר שאם ארי דרס ואכל ברה"ר פטור שזה דרכו כמו פירות וירקות ושן פטור ברה"ר, אך אם טרף ואכל חייב שזה משונה ולכאורה יש פסוק ארי טורף בדי גורותיו, ויש לומר שבשביל הגורים זה דרכו ומה שכתוב בהמשך הפסוק ומחנק ללביאותיו יש לומר שבשביל לביאותיו זה דרכו, ומה שכתוב וימלא טרף חוריו היינו שבשביל החורים זה דרכו, וכן מה שכתוב ומעונותיו טריפה היינו שבביל מעונותיו, אך קשה ששנינו לקמן שחיה שנכנסה לחצר הניזק וטרפה בהמה ואכלה בשור משלם נזק שלם, ויש לומר שמדובר בטרפה להניח, אך קשה שכתוב אכלה, ויש לומר שהיא נמלכה, אך קשה איך ניתן לדעת את זה, ועוד מדוע שמואל מחייב בטרף אולי הארי נמלך, ור"נ בר יצחק מבאר שהמשנה דברה לצדדים שהיא טרפה להניח או שדרסה ואכלה משלמת נזק שלם, ורבינא מבאר ששמואל דיבר בארי תרבות לר"א שסובר שאין דרכו לטרוף אך לפ"ז יש לחייב גם בדרסה, אלא רבינא לא דיבר על שמואל אלא שהברייתא דברה בארי תרבות לר"א שזה לא דרכה, אך קשה שא"כ ישלם חצי נזק ויש לומר שהועד, אך קשה שהיה צריך לשנות את זה בתולדה של קרן ולא של שן.

משנה ההבדל בין תם למועד הוא שתם משלם חצי נזק מגופו ומועד משלם נזק שלם מהעלייה. **גמרא** ר"א מבאר שעלייה הכוונה מעולה שבנכסיו וכמו שכתוב וישכב חזקיה עם אבותיו ויקברוהו במעלה קברי בני דוד, ופירש ר"א במעלה אצל המעולים שבמשפחה והיינו דוד ושלמה, וכתוב בפסוק ויקברוהו בקברותיו אשר כרה לו בעיר דוד וישכיבוהו במשכב אשר מלא בשמים וזנים, וביאר ר"א שהכוונה מינים של הרבה בשמים, ור' שמואל בר נחמני מבאר שהם בשמים שהמריח בהם בא לידי זימה.

כתוב בירמיה כי כרו שוחה ללכדני ופחים טמנו לרגלי, וביאר ר"א שחשדוהו מזונה ור"ש בר נחמני אומר שחשדוהו מאשת איש ולמ"ד מזונה מובן המלה שוחה כמו שכתוב שוחה עמוקה זונה אך למ"ד מאשת איש לא שייך שוחה, ויש לומר שאשת איש לא יצאה מכלל זונה, למ"ד מאשת איש מובן מה שכתוב ואתה ה' ידעת כל עצתם עלי למות שחייב מיתה באשת איש אך למ"ד מזונה קשה שאין בה חיוב מיתה, ויש לומר שזרקוהו לכאר טיט.

רבא דרש בפסוק יהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם וירמיהו אמר רבש"ע אפילו כשהם עושים צדקה הכשילם בבני אדם שאינם מהוגנים כדי שלא יקבלו עליהם שכר.

מה שכתוב וכבוד גדול עשו לו במותו הכוונה שהושיבו ישיבה על קברו של חזקיה.